

TYÖELÄMÄ- JA TASA- ARVOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 9/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain, julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 24 päivänä syyskuuta 2014 lähettänyt työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain, julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 162/2014 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi hallitussihteeri Timo Meling ja ylitarkastaja Juha-Pekka Suomi, työ- ja elinkeinoministeriö
- hallitusneuvos Esko Salo, sosiaali- ja terveysministeriö

- palvelujohtaja Jari Saarinen, Kaakkois-Suomen TE-toimisto
- lakimies Eeva Vartio, KELA
- sosiaaliasioiden päällikkö Sinikka Näätsaari, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- sosiaaliasioiden päällikkö Heli Puura, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- asiantuntija Mikko Räsänen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- puheenjohtaja Jukka Haapakoski, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö - TVY ry
- toiminnanjohtaja Niina Jussila, Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— professori Raija Huhtanen.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia, julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia ja kotoutumisen edistämisestä annettua lakia.

Työ- ja elinkeinotoimistojen mahdollisuuksia keskittyä julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamiseen parannettaisiin siirtämällä työmarkkinoilla olon esteiden, työmarkkinatuen odotusajan ja työllistymistä edistävistä palve-

luista poissaolojen selvittäminen työ- ja elinkeinotoimistoilta työttömyysetuuden maksajien hoidettavaksi. Työttömyysturvajärjestelmän toimeenpanoa yksinkertaistettaisiin luopumalla eräistä työ- ja elinkeinotoimistolle esitettävistä todistuksista ja kotoutumistukena maksettavasta työmarkkinatuesta.

Työttömiä ohjattaisiin alueelliseen liikkuvuuteen ja koulutukseen. Työnhakijalla olisi velvol-

lisuus työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä ottaa tietyin työmatkan kestoon liittyvin edellytyksin vastaan myös työssäkäyntialueen ulkopuolelta tarjottua työtä. Lisäksi koulutusta vailla olevan nuoren olisi aloitettava opinnot myös silloin, kun koulutukseen hakemista ei ole edellytetty työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä, mutta nuori on kuitenkin hakenut opiskelemaan ja saanut opiskelupaikan.

Koulutusta vailla olevan nuoren oikeutta työttömyysetuuteen työllistymistä edistävän palvelun ajalta selkeytettäisiin.

Työmarkkinatuen odotusaikaa koskevaa säännöstä muutettaisiin muun muassa siten, että odotusaikaa ei asetettaisi vajaakuntoiselle, joka on suorittanut henkilökohtaisen suunnitelman mukaiset opinnot. Perhepäivähoitajille ja eräille muille vailla omaa syytään työnteosta estyneille voitaisiin maksaa työttömyysetuutta tietyin edellytyksin työsuhteen jatkuessa mutta työnteon ja palkanmaksun keskeydyttyä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Esitys liittyy pääosin hallituksen rakennepoliittisen ohjelman toimeenpanoon. Sen keskeisenä tavoitteena on vähentää työ- ja elinkeinotoimistoille kuuluvia työttömyysturvajärjestelmän toimeenpanoon liittyviä tehtäviä ja suunnata siten resursseja nykyistä tehokkaammin työväliytykseen ja asiakkaita aktivoivaan toimintaan. Esityksellä pyritään edistämään työvoiman liikkuvuutta laajentamalla tietyin edellytyksin työn vastaanottovelvollisuutta myös työssäkäyntialueen ulkopuolelle. Vailla omaa syytään työtä vailla olevien perhepäivähoitajien ja työvapaalla olevien oikeutta työttömyysetuuteen parannetaan.

Valiokunta pitää esityksen tavoitteita ja ehdotettuja toimenpiteitä hyvinä ja tarpeellisina. Esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Valiokunta pitää tarpeellisena tehostaa työ- ja elinkeinotoimistojen toimintaa siirtämällä tehtäviä työttömyysetuuden maksajille ja yksinkertaistamalla työttömyysturväsäännöksiä. Valiokunta korostaa, että toiminnan selkeyttämisen ansiosta vapautuvia resursseja tulee työväliytyksen tehostamiseksi suunnata henkilökohtaiseen palveluun. Erityisen tärkeää kasvokkain tapah-

tuva palvelu on nuorille ja pitkään työttömänä olleille sekä asiakkaille, joille työ- ja elinkeinotoimiston palvelut ja menettelytavat ovat ennestään vieraita. Valiokunta huomauttaa, että kaikilla työ- ja elinkeinotoimiston asiakkailla ei ole mahdollisuutta käyttää sähköisiä palveluja tai niiden käyttäminen on syystä tai toisesta heille hankalaa.

Valiokunta pitää työvoiman liikkumiseen kannustavia toimia tärkeinä ja tarpeellisina, mutta toteaa, että esityksessä ehdotettuja säännöksiä tulee jäljempänä esitetyistä syistä tarkentaa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että muutoksen toteuttamiseksi laaditaan selkeät ohjeet ja huolehditaan yhtenäisistä työ- ja toimintakäytännöistä koko maassa

Luottamukseen perustuva asiointi

Esityksellä otetaan askel kohti luottamukseen perustuvaa asiointia luopumalla yrityksessä työskentelyn, omassa työssä työllistymisen ja opiskelun päättymisen osoittamisesta todistuksilla ja selvityksillä. Valiokunta pitää luottamukseen perustuvan palvelun vahvistamista erittäin hyvänä ja tarkoituksenmukaisena ja katsoo, että työnhakijan ja työ- ja elinkeinoviranomaisen välinen molemminpuolinen luottamus mahdollistaa nykyistä paremmin yksilöllisten tarpeiden huomioimisen ja edesauttaa ja nopeuttaa siten kullekin asiakkaalle sopivan työllisty-

mispolun löytymistä. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että uusi toimintatapa saattaa johtaa työttömyysturvajärjestelmän yleistä hyväksyttävyyttä ja uskottavuutta heikentäviin tahatomiin erehdyksiin tai tahallisiin väärinkäytöksiin sekä vaikuttaa mahdollisten takaisinperimisten vuoksi kielteisesti työttömyysetuuksien saajien asemaan. Valiokunta pitää tärkeänä, että muutoksen vaikutuksia seurataan tarkasti ja tarvittaessa epäkohdat korjataan nopeasti.

Perhepäivähoitajien oikeus työttömyysetuuteen

Kunnan perhepäivähoitajaa ei tavallisesti lomauteta siksi ajaksi kun häneltä ei ole varattu hoitopaikkoja, vaikka tuolta ajalta ei makseta palkkaa. Koska hoitajaa ei lomauteta, hänellä ei voimassa olevasta työsuhteesta johtuen ole oikeutta myöskään työttömyysetuuteen. Esityksessä ehdotetaan, että jatkossa tällaisessa tilanteessa hoitajalla on oikeus työttömyysturvaan lomautukseen rinnastettavan syyn perusteella. Valiokunta pitää ehdotettua muutosta tärkeänä ja hyvänä, mutta kiinnittää huomiota siihen, että uudistus ei turvaa perhepäivähoitajan oikeutta työttömyysetuuteen silloin, kun ansiot pienenevät hoidettavaksi osoitettujen lasten vähenemisestä johtuen. Valiokunta katsoo, että perhepäivähoitajien oikeus soviteltuun työttömyysetuuteen ansioiden vähentyessä heistä itsestään riippumattomasta syystä tulee selvittää.

Koulutusta vailla olevan alle 25-vuotiaan oikeus työttömyysetuuteen

Koulutusta vailla oleva alle 25-vuotias nuori ei työttömäksi jäädessään ole oikeutettu työttömyysetuuteen, jos hän jättää hakematta syyslukukaudella alkavaan ammatillisia valmiuksia antavaan tai lukiokoulutukseen. Työttömyysetuus lakkaa, vaikka nuori olisi syyslukukauden alkaessa työllistymistä edistävässä palveluksessa. Esityksessä ehdotetaan säännöksiä muutettavaksi siten, että nuoren oikeus työttömyysetuuteen säilyy työllistymistä edistävän palvelun ajan. Valiokunta pitää muutosta erittäin hyvänä ja tärkeänä nuorten kannustamiseksi työllisyyttä edistäviin palveluihin.

Koulutusta vailla olevan nuoren velvoite hakea keväällä alkaviin koulutuksiin poistettiin koulutuspaikkojen ja valinnanmahdollisuuksien vähäisyyden vuoksi vuoden 2013 alusta lukien. Tähän ei ehdoteta muutosta, mutta nuoren oikeutta työttömyysetuuteen tiukennetaan keväällä alkavan koulutuksen aloittamisen osalta siten, että nuori menettää oikeuden työttömyysetuuteen, jos hän jättää aloittamatta vastaanottamansa kevätlukukaudella alkavan koulutuksen. Tarkoituksena on ohjata nuori työttömyyden sijasta aloittamaan opinnot tilanteessa, jossa koulunkäynnin vaihtoehtona on työttömyys.

Valiokunta pitää nuorten ammatilliseen koulutukseen ohjaamista tärkeänä ja katsoo, että ammatillinen koulutus on keskeistä nuoren työllistymisen turvaamisessa. Koulutukseen osallistuminen on valtaosalle nuorista oikea ja työttömyyttä parempi vaihtoehto. Valiokunta ei kuitenkaan pidä nyt toteutettavaa muutosta ongelmattomana, koska menettely asettaa nuoret eriarvoiseen asemaan siitä riippuen ovatko he hakenneet koulutukseen vai eivät. Valiokunta katsoo myös, että muutos saattaa taloudellisen tuen menettämisen vuoksi vähentää vähävaraisten sekä niiden nuorten hakeutumista koulutukseen, joille sopivan alan löytyminen on vaikeaa.

Työstä kieltäytyminen työpaikan sijainnin ja työmatkan perusteella

Henkilöllä on 80 kilometrin etäisyydelle tosiasiallisesta asuinpaikasta ulottuvalla työssäkäyntialueellaan oikeus ilman työttömyysetuuden menetystä kieltäytyä tarjotusta työstä, jos päivittäisen työmatkan kesto ylittäisi koko-aikatyössä keskimäärin kolme tuntia ja osa-aikatyössä keskimäärin kaksi tuntia. Päivittäiseen työmatkaan käytettävää aikaa arvioitaessa otetaan joukkoliikenteen lisäksi huomioon oman auton ja polkupyörän käyttömahdollisuus sekä mahdollisuus kävellä työmatka. Työssäkäyntialueen ulkopuolelta tarjottu työ on työttömyysturvalain 2 luvun 6 §:n 2—4 momentin mukaan otettava vastaan mm. silloin kun työ on pysyvä ja toimeentulon turvaava, uudella paikkakunnalla on saatavissa henkilölle ja hänen perheelleen sopi-

va asunto eikä henkilöllä ole painavaa henkilökohtaista syytä olla vastaanottamatta työtä.

Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmän tulisi esityksen mukaan nykyistä laajemmin ohjata työttömiä ottamaan vastaan työtä myös työssäkäyntialueen ulkopuolelta silloin, kun se alueen liikenneyhteydet huomioon ottaen on mahdollista. Tämän vuoksi ehdotetaan, että työttömällä olisi edellä mainittujen työn vastaanottoon velvoittavien edellytysten lisäksi velvollisuus ottaa vastaan työtä työssäkäyntialueen ulkopuolelta, jos päivittäisen työmatkan kesto on julkisia liikennevälineitä tai työnantajan järjestämää kuljetusta käyttäen kokoaikatyössä keskimäärin enintään kolme tuntia ja osa-aikatyössä kaksi tuntia.

Valiokunnan saaman perustuslakivaliokunnan lausuntoon (PeVL 11/2010 vp) viittaavan asiantuntijaselvityksen mukaan ehdotettu työn vastaanottovelvollisuuden laajennus on ongelmallinen liikkumisvapautta koskevan perustuslain 9 §:n kannalta. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että ilman tapauskohtaista työmatkan kestoon liittyvää harkintaa työn vastaanottovelvollisuus saattaa johtaa työssäkäyntialueen sisälläkin asuinpaikan valintaa koskevan perusoikeuden vastaiseen lopputulokseen. Tapauskohtaisesti olosuhteet tulevat otetuksi riittävästi huomioon työmatkan kestoa koskevilla rajoituksilla.

Käsillä olevan ehdotuksen mukaan työmatkan kestoa koskevat aikarajat eivät ole ehdottomia silloin, kun työtä on tarjottu työssäkäyntialueen ulkopuolelta, vaan ollakseen pätevä työstä kieltäytymisen tulisi täyttää myös voimassa olevan työttömyysturvalain 2 a luvun 6 §:ssä säädetyt edellytykset. Mainitut säännökset ehdotetaan muutoksen myötä siirrettäviksi uuteen 2 a luvun 6 a §:ään. Työnhakija olisi siten velvollinen ottamaan työssäkäyntialueen ulkopuolelta työtä, vaikka työmatkan kesto ylittäisi säädetyt enimmäisajan, ellei hän voi vedota muihin syihin. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo tarpeelliseksi muuttaa ehdotettua pykälää siten, että työtön voi yksinomaan työmatkan kestoon liittyvillä perusteilla kieltäytyä työssäkäyntialueen ulkopuolelta tarjotusta työstä.

Työstä kieltäytyminen kustannusten perusteella

Työttömällä on työttömyysturvalain 2 a luvun 5 §:n 1 momentin mukaan pätevä syy kieltäytyä vastaanottamasta hänelle tarjottu osa-aikatyö silloin, kun työstä maksettava palkka ja mahdollinen soviteltu työttömyysetuus työmatkakustannusten ja muiden työn vastaanottamisesta aiheutuvien kustannusten jälkeen jää pienemmäksi kuin hänelle muutoin maksettava työttömyysetuus. Kokoaikatyön vastaanottovelvollisuudessa vastaavaa työn vastaanottamisesta aiheutuvia kuluja huomioivaa sääntelyä ei ole.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että hyvien liikenneyhteyksien ansiosta kolmen tunnin enimmäismatka-ajan piirissä sijaitseva työpaikka voi olla hyvinkin etäällä työttömän asuinpaikasta, mistä johtuen työmatkan kustannukset voivat nousta jopa useaan sataan euroon kuukaudessa. Matalapalkkaisilla aloilla myös kokoaikatyön vastaanottaminen saattaa siten muodostua käytännössä taloudellisesti kannattamattomaksi ja työttömälle kohtuuttomaksi. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että valtion kokonaistalouden näkökulmasta työmatkalippujen hintojen tulisi olla nykyistä kohtuullisemmat esimerkiksi VR:llä.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta ehdottaa työttömyysturvalain 2 a luvun 5 §:n 1 momentin muuttamista siten, että työnhakijalla olisi pätevä syy kieltäytyä vastaanottamasta myös kokoaikatyö silloin, kun työntekijän palkka ja hänelle mahdollisesti maksettava työttömyysetuus työmatkakustannusten ja muiden työn vastaanottamisesta aiheutuvien kustannusten jälkeen jää pienemmäksi kuin hänelle muutoin maksettava työttömyysetuus.

Valiokunta huomauttaa, että henkilöllä on työttömyysturvalain 2 a luvun 3 §:n perusteella työttömyysetuutta menettämättä mahdollisuus erota työstä kolmen kuukauden kuluessa työsuhteen aloittamisesta, jos työpaikka sijaitsee työssäkäyntialueen ulkopuolella tai päivittäisen työmatkan kesto ylittää kokoaikatyössä kolme tuntia ja osa-aikatyössä kaksi tuntia. Valiokunta ei pidä tarkoituksenmukaisena tehdä työttömyysetuuden saamiseksi velvoittavia työtarjouksia ti-

lanteessa, jossa työn vastaanottamisesta aiheutuvien kustannusten vuoksi työssäkäynti muodostuu kohtuuttomaksi ja korostaa, että velvoittavia työtarjouksia tulee ensisijaisesti tehdä työssäkäyntialueelta.

Työllistymissuunnitelman laatiminen puhelimitse

Työnhakijan ei ole välttämätöntä saapua paikan päälle työ- ja elinkeinotoimistoon työllistymissuunnitelman laatimista tai tarkistamista varten, vaan asiointi voidaan hoitaa asiakkaan ja toimiston keskinäisen sopimuksen perusteella puhelimitse toimiston etukäteen ilmoittamana aikana. Työnhakijan puhelimella tavoittamatta jääminen sovituna aikana rinnastetaan suunnitelman laatimisesta kieltäytymiseen (2 a luku 10 §) ja henkilölle on sen perusteella voitu asettaa vähintään 30 päivän korvaukseton määräaika.

Esityksessä ehdotetaan yhdenvertaisuuden vuoksi puhelimitse tavoittamatta jääminen rinnastettavaksi työllistymissuunnitelman laatimistilaisuuteen saapumatta jäämiseen. Tällöin henkilön seuraamus nykykäytännöstä poiketen määräytyisi työttömyysturvalain saapumatta jäämistä koskevan 2 a luvun 9 §:n perustella ja olisi vähintään 15 päivää. Karenssin määräämisen edellytyksenä on, että työ- ja elinkeinotoimisto on etukäteen ilmoittanut työnhakijalle, milloin hakijaan otetaan yhteyttä. Riittävänä pidetään ajankohdan ilmoittamista päivän tarkkuudella ja työnhakijan tulisi tuolloin joko olla tavoitettavissa tai vastata viipymättä työ- ja elinkeinotoimiston soittopyyntöön.

Valiokunta pitää puhelimitse ja verkkoyhteyksien avulla tapahtuvaa asiointia sekä työnhakijaa että työ- ja elinkeinotoimistoa helpottavana hyvänä ja tarkoituksenmukaisena toimintatapana. Valiokunta katsoo kuitenkin työnhakijan oikeusturvan kannalta ongelmalliseksi määrätä seuraamus puhelinasioinnin perusteella. Puhelinyhteyden saaminen voi olla sattumanvaraista ja epäonnistua työnhakijasta riippumattomista syistä esimerkiksi puhelimen rikkoutumisen vuoksi tai koska työnhakija oleskelee puheliverkon kuuluvuusalueen ulkopuolella. Työ- ja elinkeinotoimiston soittopyyntöön viipymättä

vastaaminen saattaa lisäksi olla vaikeaa tai jopa mahdotonta työ- ja elinkeinotoimistosta johtuvista syistä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan puhelinyhteyden saaminen työ- ja elinkeinotoimistoon on monilla paikkakunnilla ollut vaikeaa ja edellyttänyt monia yrityksiä ja pitkiä jonotusaikoja. Näistä syistä johtuen valiokunta ehdottaa hallituksen esityksessä ehdotetun työttömyysturvalain 2 a luvun 9 §:n 3 momentin poistamista.

Valiokunta katsoo, että työnhakijan oikeudet ja velvollisuudet tulee olla puhelinasioinnissa selkeästi määriteltyjä ja ennakoitavia ja että toimintatavan tulee olla yhdenmukainen koko maassa. Tästä syystä valiokunta kannattaa työ- ja elinkeinoministeriön valiokunnalle antamassa vastineessa ehdottamaa työllistymissuunnitelman laatimismenettelyn selkiyttämistä siten, että työttömyysturvalain suunnitelman laatimisesta kieltäytymistä koskevaan 2 a luvun 10 §:ään otetaan uusi säännös, jonka mukaan puhelimitse tavoittamatta jääminen ei ole peruste sanktion määräämiselle. Työnhakija, jota ei puhelimitse tavoiteta, tulee kutsua paikan päälle työ- ja elinkeinotoimistoon suunnitelman laatimista tai tarkistamista varten.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki työttömyysturvalain muuttamisesta

2 luku. Etuuden saamisen yleiset työvoimapolitiittiset edellytykset

13 §. Ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta vailla olevan nuoren oikeus työttömyysetuuteen. Pykälän 2 momentin sanamuotoa ehdotetaan selkiytettäväksi ja kohdan c 2 alakohdassa oleva sana "syksyllä" ehdotetaan muutettavaksi muotoon "syyslukukaudella". Muutoksilla ei ole tarkoitus muuttaa säännöksen asiasisältöä.

2 a luku. Työvoimapolitiittisesti moitittava menettely

5 §. Pätevä syy työstä kieltäytymiseen. Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momenttia muutettavaksi siten, että henkilöllä on pätevä syy kieltäy-

tyä osa-aikatyön lisäksi myös hänelle tarjotusta kokoaikatyöstä, jos henkilölle työstä maksettava palkka ja hänelle mahdollisesti maksettava työttömyysetuus työmatkasta ja muista työn vastaanottamisesta aiheutuvien kulujen jälkeen jää pienemmiksi kuin hänelle muutoin maksettava työttömyysetuus.

6 a §. Työstä kieltäytyminen työssäkäyntialueen ulkopuolella. Valiokunta ehdottaa 2—4 momenttien poistamista yleisperusteluista ilmenevistä syistä.

9 §. Työllistymissuunnitelman laatimistilaisuuteen saapumatta jääminen. Valiokunta ehdottaa 3 momentin poistamista yleisperusteluista ilmenevistä syistä.

10 §. Työllistymissuunnitelman laatimisesta kieltäytyminen. Valiokunta ei pidä perusteltuna määrätä seuraamusta työnhakijalle sillä perusteella, että työ- ja elinkeinotoimisto ei ole tavoittanut henkilöä puhelimitse työllistymissuunni-

telman laatimista tai tarkistamista varten. Valiokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi tätä koskeva uuden 2 momentin.

2. Laki kotoutumisen edistämisestä

46 §. Korvaus kunnan maksamasta toimeentulotuesta. Pykälää on esityksen antamisen jälkeen muutettu lailla kotoutumisen edistämisestä annetun lain 44 ja 46 §:n muuttamisesta (906/2014), mikä ehdotetaan otettavaksi pykälän sanamuodossa huomioon.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että 1. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

työttömyysturvalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan työttömyysturvalain (1290/2002) 1 luvun 2 §:n 3 momentti, 2 luvun 3 ja 12 § sekä 2 a luvun 6 §:n 2—4 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 1 luvun 2 §:n 3 momentti laissa 1388/2010, 2 luvun 3 ja 12 § laissa 1001/2012 ja 2 a luvun 6 §:n 2—4 momentti laissa 288/2012,

muutetaan 1 luvun 5 §:n 1 momentin 14 kohta, 2 luvun 1 §:n 2 momentti, 5 §:n 4 momentti, 6 §:n 1 momentin 2 kohta, 9 §, 11 §:n 1 momentti sekä 3 momentin johdantokappale ja 7 kohta, 13 §:n 2 ja 3 momentti, 15 ja 16 §, 2 a luvun 5 § *1 momentti*, 6 §:n otsikko ja 14 §:n 4 momentti, 3 luvun 1 §:n otsikko, 7 luvun 10 §:n 2 momentin 4 kohta, 10 luvun 2 §:n 3 momentti ja 4 §:n 1 momentti sekä 11 luvun 2 §:n 4 momentin 18 kohta, 4 § ja 12 §:n 1 momentti sekä 13 luvun 1 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 1 luvun 5 §:n 1 momentin 14 kohta, 7 luvun 10 §:n 2 momentin 4 kohta ja 13 luvun 1 §:n 1 momentti laissa 1049/2013, 2 luvun 1 §:n 2 momentti, 5 §:n 4 momentti, 6 §:n 1 momentin 2 kohta, 9 §, 11 §:n 1 momentti sekä 3 momentin johdantokappale ja 7 kohta, 13 §:n 2 ja 3 momentti, 15 ja 16 §, 2 a luvun 14 §:n 4 momentti sekä 10 luvun 2 §:n 3 momentti ja 4 §:n 1 momentti laissa 1001/2012, 2 a luvun 5 §:n *1 momentti* ja 6 §:n otsikko laissa 288/2012, 11 luvun 2 §:n 4 momentin 18 kohta laissa 918/2012 ja 11 luvun 4 § laeissa 1001/2012 ja 1049/2013 sekä 3 luvun 1 §:n otsikko ja 11 luvun 12 §:n 1 momentti laissa 1188/2009, sekä

lisätään 2 a lukuun uusi 6 a § ja 2 a luvun *10 §:ään*, sellaisena kuin se ovat laissa 288/2012, uusi 2 momentti, 3 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1188/2009 ja 1049/2013, uusi 3 momentti, 7 lukuun siitä lailla 1388/2010 kumotun 2 §:n tilalle uusi 2 § sekä 11 luvun 2 §:n 4 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 313/2010 ja 918/2012, uusi 19 kohta seuraavasti:

1 luku

13 §

Yleiset säännökset

*Ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta
vailla olevan nuoren oikeus työttömyysetuuteen*

(Kuten HE)

— — — — —

2 luku

Koulutusta vailla olevalla nuorella ei ole
(*poist.*) oikeutta työttömyyden perusteella maksettavaan työttömyysetuuteen:

**Etuuden saamisen yleiset työvoimapolitiittiset
edellytykset**

1) syyslukukauden alkamisesta lukien, *jos hän on ilman pätevää syytä*:

1, 5, 6, 9 ja 11 §
(Kuten HE)

a) (*poist.*) jättänyt hakematta opiskelupaikkaa 1 momentissa tarkoitettulla tavalla;

b) (*poist.*) omalla menettelyllään aiheuttanut, ettei tule valituksi 1 momentissa tarkoitettuun opiskelupaikkaan;

c) (*poist.*) muulla tavalla kieltäytynyt 1 momentissa tarkoitettusta opiskelupaikasta;

2) siitä lukien, kun hän *ilman pätevää syytä* jättää aloittamatta muulloin kuin *syyslukukaudella* alkavan peruskoulun tai lukion jälkeisen, tutkintoon johtavat ammatillisia valmiuksia antavan koulutuksen tai muulloin kuin *syyslukukaudella* alkavat 10 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetut lukio-opinnot;

3) keskeyttämisestä lukien, jos hän on *ilman pätevää syytä* keskeyttänyt peruskoulun tai lukion jälkeisen, tutkintoon johtavan ammatillisia valmiuksia antavan koulutuksen tai 10 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetut lukio-opinnot taikka vastaavat opinnot ulkomailla.

(3 mom. kuten HE)

15 ja 16 §
(Kuten HE)

2 a luku

Työvoimapolitiittisesti moitittava menettely

5 § (Uusi)

Pätevä syy työstä kieltäytymiseen

Henkilöllä on pätevä syy kieltäytyä vastaanottamasta hänelle tarjottua *työtä* silloin, kun työstä maksettava palkka ja hänelle mahdollisesti maksettava työttömyysetuus työmatkakustannusten ja muiden työn vastaanottamisen aiheuttamien kustannusten vähentämisen jälkeen jää pienemmäksi kuin hänelle muutoin maksettava työttömyysetuus.

6 §
(Kuten HE)

6 a §
(1 mom. kuten HE)
(2—4 mom. *poist.*)

9 §

Työllistymissuunnitelman laatimistilaisuuteen saapumatta jääminen

(3 mom. *poist.*)

10 § (Uusi)

Työllistymissuunnitelman laatimisesta kieltäytyminen

Työnhakijan ei katsota menetelleen 1 momentissa tarkoitettulla tavalla sillä perusteella, ettei häntä ole tavoitettu puhelimitse suunnitelman laatimista tai tarkistamista varten. (Uusi 2 mom.)

14 §
(Kuten HE)

3 luku

Etuuden saamisen yleiset rajoitukset

(Kuten HE)

7 luku

Työmarkkinatukea koskevat yleiset säännökset

(Kuten HE)

10 luku

Työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavaa etuutta koskevat säännökset

(Kuten HE)

11 luku

Toimeenpanoa koskevat säännökset

(Kuten HE)

13 luku
Tietojen saamista ja luovuttamista koskevat säännökset

(Kuten HE)

Voimaantulosäännös

(1—5 kohta kuten HE)

6. Työstä kieltäytymiseen, joka on tapahtunut ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan 2 a luvun 5 §:n 1 momenttia ja 6 §:ää sellaisina kuin ne olivat tämän lain voimaan tullessa.

7. Jos työnhakija on menetellyt tämän lain 2 a luvun 10 §:ssä tarkoitetulla tavalla ennen tämän lain voimaantuloa, työnhakijan oikeuteen saada työttömyysetuutta sovelletaan 2 a luvun 10 §:ää sellaisena kuin se oli tämän lain voimaan tullessa.

(8—10 kohta kuten HE)

3.

Laki

kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 17 §:n 4 momentti, 19 §, 22 §:n 1 momentin johdantokappale, 23 §:n 1 momentti, 46 §, 51 §:n 1 momentin 1 kohta, 82 §:n 3 momentti ja 84 §:n 1 momentti, *sellaisena kuin niistä 46 § on laissa 906/2014 seuraavasti*:

17, 19, 22 ja 23 §
(Kuten HE)

46 §

Korvaus kunnan maksamasta toimeentulotuesta

Kunnalle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettulle henkilölle maksetusta toimeentulotuesta annetun lain *tai toimeentulotuesta annetun lain soveltamisesta Ahvenanmaan maakun-*

nassa annetun maakuntalain (Ålands författningssamling 1998/66) mukaisesta toimeentulotuesta aiheutuneet kustannukset enintään kolmen vuoden ajalta.

51, 82 ja 84 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

TyVM 9/2014 vp — HE 162/2014 vp

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Tarja Filatov /sd	Elisabeth Naucclér /r
vpj.	Anne-Mari Virolainen /kok	Mikael Palola /kok
jäs.	Anna Kontula /vas	Terhi Peltokorpi /kesk
	Laila Koskela /kesk	Kristiina Salonen /sd
	Jari Lindström /ps	Arto Satonen /kok
	Eeva-Maria Maijala /kesk	Eero Suutari /kok
	Lea Mäkipää /ps	Katja Taimela /sd
	Merja Mäkisalo-Ropponen /sd	Jani Toivola /vihr.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjaana Kinnunen.

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esitys sisältää monia hyviä ja kannatettavia uudistuksia, kuten pyrkimys työttömyysturvabyrokratian yksinkertaistamiseen. Edelleen valiokunnan mietintö sisältää kannatettavia parannuksia hallituksen esitykseen, näistä merkittävimpänä puhelinkarensista luopuminen.

Esityksessä on kuitenkin kaksi ongelmallista kohtaa. Ensinnäkin siinä kiristetään alle 25-vuotiaiden koulutusvelvoitetta entisestään, vaikka toistaiseksi ei ole näyttöä siitä, että työttömyysturvan ehdollistaminen olisi ehkäissyt nuorten syrjäytymistä. Päinvastoin, viime vuosien sanktiopolitiikka on yli kaksinkertaistanut tulottomien kotitalouksien määrän. Tulottomien kotitalouksien tilastoissa korostuvat erityisesti alle 25-vuotiaat, todennäköisesti juuri työttömyysturvalainsäädäntöön liitettyjen erityisehtojen vuoksi. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan työttömyysturvan katkeaminen johtaa helposti siihen, että nuori ajautuu ulos myös työvoimapalveluista. Siten sanktiot pikemminkin tuottavat nuorten syrjäytymistä kuin ehkäisevät sitä.

Ihmisten asettaminen iän perusteella erilaiseen asemaan on mahdollista vain mikäli erityiskohtelun päämäärä on yhteiskunnallisesti toivot-

tava ja sen saavuttamiseksi suunnatut keinot oikeasuhtaiset. Näiden tietojen valossa olisi alle 25-vuotiaisiin kohdistuva työttömyysturvan ehtojen erityislainsäädäntö purettava tai ainakin tarkasteltava kokonaisuudessaan uudestaan.

Esityksen toinen ongelmakohta on työn vastaanottovelvoitteen laajennukset (tietyin ehdoin) työssäkäyntialueen ulkopuolelle. Vaatimus jopa kolmen tunnin säännöllisistä työmatkoista (esitys sallii poikkeuksena myös huomattavasti pidemmät työmatka-ajat) saattaa muodostua kohtuuttomaksi, jos henkilöllä on esimerkiksi hoivavelvoitteita. Hallituksen esitys luettelee syitä, joiden perusteella henkilöllä olisi pätevä syy kieltäytyä ottamasta työtä vastaan, mutta kun näitä perusteita ei ole nostettu lakiin, jää niiden punninta työvoimaviranomaisen tehtäväksi. Tämä mahdollistaa käytäntöjen (alueellisen) eriytymisen ja tekee lain työttömän näkökulmasta vaikeasti ennakoitavaksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisina paitsi 1. lakiehdotuksen 2 luvun 13 § ja 2 a luvun 6 a § poistetaan.

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 2014

Anna Kontula /vas